

Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens

Advies wetgeving VTC nr. 2021/81 van 7 september 2021

over

tekst	Ontwerp van besluit
van	van de Vlaamse Regering
titel	tot wijziging van diverse bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 februari 2015 houdende uitvoering van het Antidopingdecreet van 25 mei 2012 wat betreft de aanpassing van de Code 2021 en de Internationale Standaarden
roepnaam	(Besluit wijziging bepalingen antidopingdecreet)
datum	zoals principieel goedgekeurd op 3 september 2021

De Vlaamse Toezichtcommissie (hierna "de VTC");

Gelet op het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer (hierna: "het e-govdecreet"), inzonderheid artikel 10/4,, §1;

Gelet op de Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad Van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (hierna AVG), inzonderheid artikel 36, 4, artikel 57, 1, c) en artikel 58, 3;

Gelet op de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens (hierna "WVG");

Gelet op het verzoek om advies van 3 september 2021 van de heer Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, ontvangen door de VTC op 3 september 2021;

Brengt op 7 september 2021 het volgend advies uit:

I. VOORWERP VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. De Vlaamse minister bevoegd voor Sport (hierna "de aanvrager") verzocht bij brief van 3 september 2021 om het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie (hierna "VTC") over een ontwerp van besluit tot wijziging van diverse bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 februari 2015 houdende uitvoering van het Antidopingdecreet van 25 mei 2012 wat betreft de aanpassing van de Code 2021 en de Internationale Standaarden (hierna "het Ontwerp"), zonder opgave van bepaalde artikelen.

2. Het advies werd gevraagd bij hoogdringendheid die als volgt verantwoord wordt:

“Het voorliggende ontwerp van besluit moet binnen de kortst mogelijke termijn worden aangenomen om de regelgeving inzake antidoping in lijn te brengen met de Code van het WADA en de bijhorende internationale Standaarden, om te vermijden dat NADO Vlaanderen non – conform wordt bevonden en het WADA verdere gevolgen verbindt aan de non-conformiteit van de regelgeving met de voornoemde regels van het WADA.”
3. Wegens de hoogdringendheid wordt de adviesvraag behandeld in een schriftelijke procedure.
4. De VTC beperkt zich in deze uitleg tot de delen van het Ontwerp die haar relevant lijken in het kader van de bescherming van persoonsgegevens.
5. Aangezien de adviesbevoegdheid van de VTC op grond van artikel 10/4, § 1 van het e-govdecreet betrekking heeft op de verwerkingen van persoonsgegevens, is haar adviesverlening hiertoe beperkt.

Context

6. Het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering wijzigt diverse bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 februari 2015 dat uitvoering geeft aan het Antidopingdecreet van 25 mei 2012.
7. Op 16 november 2017 besliste het WADA om een nieuwe herzieningsprocedure voor de Code te starten, samen met de Internationale Standaarden. Op 7 november 2019 werd het voorstel van gewijzigde Code en de bijhorende Internationale Standaarden goedgekeurd. Deze moeten in werking treden op 1 januari 2021.
8. Deze wijzigingen aan de Code en Internationale Standaarden hebben geleid tot een ingrijpende wijziging van het Antidopingdecreet van 25 mei 2012. Als gevolg van deze decretale wijziging moeten ook de bepalingen van het uitvoeringsbesluit aangepast worden.
9. De VTC heeft op 28 juli 2020 advies gegeven over het voorontwerp van decreet van het Vlaams Parlement tot wijziging van het antidopingdecreet van 25 mei 2012, wat betreft de aanpassing aan de code 2021, namelijk advies VTC/A/W/2020/29¹ en op 10 juli 2012 over het ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering houdende uitvoering van het decreet van 25 mei 2012 betreffende de preventie en bestrijding van doping in de sport, namelijk advies VTC/A/W/02/2012². De VTC verwijst ook naar haar advies A/W/2020/28 over het ontwerp van instemmingsdecreet van het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 9 december 2011 tussen de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie betreffende dopingpreventie en -bestrijding in de sport³.
10. Door de Gegevensbeschermingsautoriteit werd op 2 juli 2014 advies gegeven m.b.t. een voorontwerp van decreet houdende aanpassing van het Antidopingdecreet van 25 mei 2012 aan de Code 2015, met name CO-A-2014-044⁴

¹ https://overheid.vlaanderen.be/sites/default/files/media/VTC/VTC_A_W_2020_29-advies.pdf

² https://overheid.vlaanderen.be/sites/default/files/media/VTC/VTC_advies_W_2012_02.pdf

³ https://overheid.vlaanderen.be/sites/default/files/media/VTC/VTC_A_W_2020_28-advies.pdf

⁴ <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/advies-nr.-49-2014.pdf>

11. In de volgende bepalingen van het Ontwerp is sprake van persoonsgegevens:

Art. 4: art. 8, § 5 wordt uitgebreid met een bepaling dat de leden van de TTN-commissie (commissie die oordeelt over een toestemming voor therapeutische noodzaak) voor de beoordeling van de aanvragen alleen de persoonsgegevens ontvangen die strikt noodzakelijk zijn om de aanvraag te beoordelen en de persoonsgegevens die niet noodzakelijk zijn verwijderd als de aanvraag voor advies wordt voorgelegd aan externe specialisten. Het gaat hier dus om persoonsgegevens van sporters.

Art. 12: vervangt art. 16. Een chaperon (een official die opgeleid is en door een monsterafname-instantie gemachtigd is om specifieke taken uit te oefenen) moet om een accreditatie te krijgen onder meer een verklaring ondertekenen en aan NADO Vlaanderen (entiteit die instaat voor het dopingbeleid in Vlaanderen) bezorgen.

In die verklaring wordt dan vermeld dat hij:

- a) NADO Vlaanderen altijd schriftelijk of elektronisch al zijn persoonlijke en professionele banden met sporters, sportverenigingen en wedstrijdorganisatoren mee zal delen;
- b) NADO Vlaanderen onmiddellijk op de hoogte zal brengen van elk belangenconflict;
- c) geen opdrachten zal aanvaarden om op te treden als chaperon bij sporters met wie hij een persoonlijke band heeft en geen opdrachten te aanvaarden bij sportverenigingen waar hij een professionele band mee heeft;
- d) zich bij het uitoefenen van zijn taak als chaperon passend zal gedragen;
- e) alle gegevens die hij in kader van zijn taak als chaperon ontvangt strikt vertrouwelijk zal behandelen.

Hier gaat het dus om persoonsgegevens van de kandidaat-chaperon.

Art. 18: wijzigt art. 25. Bij monsterneming deelt de persoon die de sporter oproept onder meer mee dat hij de plicht heeft een officieel identificatiebewijs met foto voor te leggen. Het gaat dus om persoonsgegevens van de sporter.

Art. 19: vervangt art. 26 en 27. De dopingcontroleur of chaperon bevestigt de identiteit van de sporter aan de hand van een officieel identificatiebewijs met foto. De oproeping wordt ondertekend door sporter, chaperon of dopingcontroleur. Het gaat dus om persoonsgegevens van sporter, chaperon en dopingcontroleur.

Art. 32: vervangt art. 44. In geval de antidopingregels overtreden werden en NADO Vlaanderen beslist om geen procedure op te starten, brengt het WADA, die internationale federatie die bevoegd is over de sporter of andere persoon, en in voorkomend geval het NADO van de sporter op de hoogte van die beslissing. Het gaat dus opnieuw om persoonsgegevens van de sporter.

Art. 33: vervangt hoofdstuk 7, dat bestaat uit artikel 45 tot en met 47. NADO Vlaanderen onderzoekt bij de start van een onderzoek of de sporter beschouwd wordt als een competitieve breedsporter, of de sporter of andere persoon lid is van een sportvereniging of sportfederatie en of de sporter of andere persoon onder de bevoegdheid van een aangesloten federatie valt voor het opleggen van gevolgen van dopingparktijken. Daarvoor kan NADO Vlaanderen informatie opvragen bij sportverenigingen en sportfederaties. Het gaat hier om persoonsgegevens van de sporter of van de andere persoon die verdacht wordt van dopingpraktijken.

Bij een afwijkend analyseresultaat kan de sporter een schriftelijke verklaring afleggen. NADO Vlaanderen kan dan met derden overleggen om de juistheid van de verklaring te toetsen. De communicatie wordt geregistreerd in de toepassing ADAMS en wordt bezorgd aan de NADO van de woonplaats van de sporter of waar hij zijn licentie heeft verkregen of zijn nationaliteit heeft, aan de internationale federatie en aan het WADA. Het gaat onder meer om voor- en achternaam van de sporter en nationaliteit van de sporter en de informatie over het analyseresultaat.

Bij een mogelijk verzuim van naleving van de dopingcontrole wordt er een onderzoek opgestart en wordt het WADA op de hoogte gebracht.

Beslissingen in verband met schorsingen worden in ADAMS geregistreerd en meegedeeld aan de NADO van de woonplaats van de sporter of andere persoon, of de NADO waar de sporter of andere persoon zijn licentie heeft verkregen of zijn nationaliteit heeft, aan de internationale federatie en aan het WADA. Minstens wordt vermeld: voor- en achternaam van de sporter of andere persoon, nationaliteit van de sporter, de inhoud van de beslissing.

Art. 43: Wijzigt art. 62:

In verband met verblijfsgegevensverplichtingen van elitesporters: als die opgenomen zijn in twee doelgroepen, beslist NADO Vlaanderen samen met de andere NADO of de internationale federatie wie van hen de verblijfsgegevens beheert. NADO Vlaanderen registreert ook de gegevens van de sporters in ADAMS en deelt die gegevens met de relevante internationale federatie en de relevante ADO'S. Het gaat dus om persoonsgegevens van elitesporters.

Art. 44: wijzigt art. 63:

Een sporter in de nationale doelgroep moet een e-mailadres verschaffen. Het gaat dus om persoonsgegevens van sporters.

Art. 45: wijzigt art. 64:

Een elitesporter doet per kwartaal aangifte van verblijfsgegevens. Het gaat dus om persoonsgegevens van elitesporters.

Art. 46: voegt art. 64/1 in.

Idem voor een sporter, voor zover die onderworpen is aan de aangifte van verblijfsgegevens. Het gaat hier om persoonsgegevens van sporters.

Art. 50: wijzigt art. 68:

Kennisgeving aan de sporter op zijn e-mailadres. Het gaat dus om persoonsgegevens van sporters.

Art. 52: vervangt, § 3 van artikel 70:

Als een sporter een administratieve herziening vraagt van een aangifteverzuim en deze is succesvol, dan brengt NADO Vlaanderen de sporter, het WADA, de internationale federatie of het NADO van de sporter en naar de ADO die de inbreuk op de verblijfsgegevens heeft ontdekt. Het gaat dus om persoonsgegevens van sporters.

Art. 53: voegt art. 70/ 1 in:

Elke beslissing over een aangifteverzuim wordt geregistreerd in ADAMS met het oog op toegang tot de beslissing van het WADA en andere relevante ADO's. Het gaat dus om persoonsgegevens van sporters.

Art. 54: wijzigingen aan art. 72

Als een sporter een gemiste dopingtest betwist en NADO Vlaanderen oordeelt dat de betwisting gegrond is, wordt dat meegedeeld aan het WADA, aan de internationale federatie of aan de ADO die de inbreuk op de verblijfsgegevens heeft ontdekt. Het gaat dus om persoonsgegevens van sporters.

Art. 55: vervangt art. 73, § 3

Als de sporter een administratieve herziening van een gemiste dopingtest en deze is gegrond, wordt de kennisgeving ook gestuurd naar het WADA, aan de internationale federatie of aan de ADO die de inbreuk op de verblijfsgegevens heeft ontdekt. Het gaat dus om persoonsgegevens van sporters.

Art. 56: voegt art. 73/1 toe dat zegt dat elke beslissing over een gemiste dopingtest ook geregistreerd wordt in ADAMS met het oog op toegang tot de beslissing van het WADA en andere relevante ADO's.

Art. 64 vervangt art. 85 en voorziet dat de leden of plaatsvervangende leden van de disciplinaire commissie en disciplinaire raad een geschreven verklaring bezorgen over hun persoonlijke en professionele banden met sporters en wedstrijdorganisatoren.

Art. 66 voegt een art. 90/2 toe dat stelt dat een beroep bij de disciplinaire raad ingesteld wordt met een beroepsschrift dat onder meer de voor- en achternaam bevat van de persoon die het beroep instelt.

Art. 67 voegt een art. 90/3 toe dat bepaalt dan NADO Vlaanderen de niet-competitieve breedtesporter op de hoogte brengt met een kennisgeving die onder meer de voor- en achternaam van de sporter bevat als ze een dopingpraktijk vaststelt.

12. In het geval de aanvrager van oordeel is dat ook andere bepalingen moeten bekeken worden door de VTC, kan nog steeds een aanvullend verzoek hierover gericht worden aan de VTC.

II. ONDERZOEK VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. Voorafgaand

13. De adviesaanvrager heeft dus zelf geen artikelen aangeduid die de verwerking van persoonsgegevens betreffen. In de begeleidende brief wordt ook geen verdere duiding gegeven. De VTC bespreekt bijgevolg de artikelen die haar relevant lijken (zie hiervoor).
14. Het gaat dus om de verwerking van persoonsgegevens, waaronder mededelingen, en de VTC gaat daarom na in hoeverre het Ontwerp en de bestaande decreten in lijn liggen met de principes van het gegevensbeschermingsrecht.
15. Zoals al aangegeven in advies 29/2020 kan de VTC niet aftoetsen of de beveiliging van het elektronische meldingssysteem aan de huidige standaarden beantwoordt.

2. Kwaliteit van de regelgevende grondslag

16. De wettelijke basis van het Ontwerp is dus het decreet van 25 mei 2012 betreffende de preventie en bestrijding van doping in de sport.
17. De regelgevende grondslag van artikel 4 is terug te vinden in artikel 10, § 6 van het decreet dat bepaalt dat de regering voor de toekenning van een TTN of erkenning van een door een andere ADO toegekende TTN een commissie van artsen opricht, TTN-commissie genaamd, en de opdracht en de samenstelling ervan en de vergoedingen die de leden van de TTN-commissie ontvangen, bepaalt.
18. De regelgevende grondslag van artikel 12 is terug te vinden in artikel 15, § 4 van het decreet dat de regering, in overeenstemming met de Code en de Internationale Standaarden, de voorwaarden bepaalt waaronder experts, dopingcontroleurs, chaperons en controlelaboratoria aangewezen kunnen worden.
19. De regelgevende grondslag van artikel 18 en 19 is artikel 19, § 6 van het decreet dat voorziet dat de regering de wijze en de voorwaarden van monsterneming bepaalt en nadere voorwaarden kan vaststellen voor de overige bepalingen van dit artikel.
20. De regelgevende grondslag van artikel 32 en 33 is artikel 23/1/1, § 4 van het decreet dat stelt dat de regering de procedure voor de eerste fase van het resultatenbeheer bepaalt tot en met de kennisgeving aan de sporter of andere persoon voor andere vaststellingen van mogelijke dopingpraktijken of inbreuken die onder het resultatenbeheer van NADO Vlaanderen vallen en die geen vaststellingen zijn van afwijkende of atypische analyseresultaten als vermeld in paragraaf 2 en 3.

21. De regelgevende grondslag van artikel 43, 44, 45 en 46 is artikel 22 van het decreet dat stelt dat de regering de rechten en de verplichtingen van de sporters en de voorwaarden voor de verwerking van gegevens in het kader van de mededeling van verblijfsgegevens preciseert.
22. De regelgevende grondslag van artikel 50, 52, 53, 54, 55 en 56 is artikel 21, § 1 van het decreet waarvan het tweede lid stelt dat de regering de nadere modaliteiten bepaalt tot vaststelling van een gemiste dopingtest of aangifteverzuim van verblijfsgegevens.
23. De regelgevende grondslag van artikel 64 is artikel 28 en 29, § 1 dat stelt dat de regering de werkwijze van de disciplinaire commissie/ disciplinaire raad en de vergoedingen van haar leden vaststelt.
24. De regelgevende grondslag van artikel 66 en 67 dat 90/2 en 90/3 toevoegt, wordt niet gevonden in het decreet.
25. Het decreet bevat bepalingen inzake de bescherming van persoonsgegevens onder titel 8:

“Artikel 48. (13/09/2021- ...)

§ 1. Conform overweging 112 van verordening 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG, is de bestrijding van doping gebaseerd op gewichtige redenen van algemeen belang.

Alle persoonsgegevens die door NADO Vlaanderen worden verkregen en door haar worden verwerkt in het kader van de toepassing van dit decreet mogen uitsluitend worden aangewend met oog op de verwezenlijking van de doelstelling van de preventie en bestrijding van doping in de sport. De door NADO Vlaanderen ontvangen persoonsgegevens mogen enkel worden doorgegeven aan andere antidopingorganisaties, ordehandhavingdiensten, magistraten, publieke overheden en tuchtrechtelijke instanties, die deze eveneens enkel mogen aanwenden voor antidopingdoeleinden. De regering voorziet in de nodige beveiligingsmaatregelen bij de verwerking van de voornoemde persoonsgegevens die gebeurt onder verantwoordelijkheid van een arts. De regering kan nader bepalen aan welke personen de persoonsgegevens mogen worden doorgegeven.

§ 2. De regering bepaalt de bewaartermijn van de verkregen persoonsgegevens, rekening houdend met de specifieke doelstelling van de preventie en bestrijding van doping in de sport.

§ 3. Met het oog op statistisch onderzoek inzake de preventie en de bestrijding van doping in de sport kunnen persoonsgegevens die aan de regering of NADO Vlaanderen worden verstrekt of die ze verkrijgen in het kader van de wetgeving en reglementering inzake preventie en bestrijding van doping in de sport, door NADO Vlaanderen op geanonimiseerde wijze worden geregistreerd en bijgehouden in een databank.

Met het oog op statistisch onderzoek inzake de preventie en de bestrijding van doping in de sport, kunnen de geanonimiseerde gegevens, vermeld in het eerste lid, door NADO Vlaanderen worden bezorgd aan de ADO's, onverminderd de bevoegdheid van de regering om inlichtingen te verstrekken aan het openbaar ministerie.

De resultaten van het statistisch onderzoek kunnen door NADO Vlaanderen, met oog op de preventie en bestrijding van doping in de sport, vrij worden bekendgemaakt.

Artikel 48/1.

Met toepassing van artikel 23, lid 1, e) en h), van de verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije

verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) kan NADO Vlaanderen beslissen om de verplichtingen en de rechten, vermeld in artikel 12 tot en met 22 van de voormelde verordening, niet toe te passen bij de verwerkingen van persoonsgegevens in het kader van een onderzoek dat betrekking heeft op een welbepaalde natuurlijke persoon, als voldaan is aan de voorwaarden, vermeld in het tweede tot en met het tiende lid.

De afwijkmogelijkheid, vermeld in het eerste lid, geldt alleen gedurende de periode waarin de betrokkene het voorwerp uitmaakt van een controle, een onderzoek of de voorbereidende werkzaamheden die daarmee verband houden, in het kader van de decretale en reglementaire opdrachten van NADO Vlaanderen, op voorwaarde dat het voor het goede verloop van het onderzoek noodzakelijk is of kan zijn dat de verplichtingen en de rechten, vermeld in artikel 12 tot en met 22 van de voormelde verordening, niet worden toegepast. De duur van de voorbereidende werkzaamheden mag in voorkomend geval niet meer bedragen dan een jaar vanaf de ontvangst van een verzoek tot uitoefening van een van de rechten, vermeld in artikel 12 tot en met 22 van de voormelde verordening.

De persoonsgegevens, vermeld in het eerste lid, worden niet langer bewaard dan nodig is voor de doeleinden waarvoor ze worden verwerkt.

De afwijkmogelijkheid, vermeld in het eerste lid, heeft geen betrekking op de gegevens die losstaan van het voorwerp van het onderzoek dat of van de controle die de weigering of beperking van de rechten, vermeld in het eerste lid, rechtvaardigt.

Als de betrokkene in het geval, vermeld in het eerste lid, tijdens de periode, vermeld in het tweede lid, een verzoek indient op basis van artikel 12 tot en met 22 van de voormelde verordening, bevestigt de bevoegde functionaris voor gegevensbescherming de ontvangst daarvan.

De bevoegde functionaris voor gegevensbescherming brengt de betrokkene schriftelijk, zo snel mogelijk en in elk geval binnen een maand vanaf de dag die volgt op de dag waarop hij het verzoek heeft ontvangen, op de hoogte van elke weigering of beperking van de rechten, vermeld in het eerste lid. De verdere informatie over de nadere redenen voor die weigering of die beperking hoeft niet te worden verstrekt als dat de decretale en reglementaire opdrachten van NADO Vlaanderen zou ondermijnen, met behoud van de toepassing van het achtste lid. Als het nodig is, kan de voormelde termijn met twee maanden worden verlengd, rekening houdend met het aantal aanvragen en de complexiteit ervan. De verwerkingsverantwoordelijke brengt de betrokkene een maand vanaf de dag die volgt op de dag waarop hij het verzoek heeft ontvangen, op de hoogte van die verlenging en van de redenen voor het uitstel.

De bevoegde functionaris voor gegevensbescherming informeert de betrokkene ook over de mogelijkheid om een verzoek in te dienen bij de Vlaamse toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens conform artikel 10/5 van het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer en om een beroep in rechte in te stellen.

De bevoegde functionaris voor gegevensbescherming noteert de feitelijke of juridische gronden waarop de beslissing is gebaseerd. Die informatie houdt hij ter beschikking van de voormelde Vlaamse toezichtcommissie.

Nadat het onderzoek afgesloten is, worden de rechten, vermeld in artikel 13 tot en met 22 van de voormelde verordening, in voorkomend geval, conform artikel 12 van de voormelde verordening opnieuw toegepast.

Als een dossier dat persoonsgegevens als vermeld in het eerste lid, bevat, naar het Openbaar Ministerie is gestuurd en kan leiden tot activiteiten onder leiding van het Openbaar Ministerie of een onderzoeksrechter, en er onduidelijkheid is over het geheim van het onderzoek onder leiding van het Openbaar Ministerie of een onderzoeksrechter, mag de bevoegde functionaris voor gegevensbescherming op verzoek van de betrokkene overeenkomstig artikel 12 tot en met 22 van de voormelde verordening pas antwoorden nadat het Openbaar Ministerie of, in voorkomend geval, de onderzoeksrechter heeft bevestigd dat een antwoord het onderzoek niet in het gedrang brengt of kan brengen.”

26. Het besluit van 25 mei 2012 bevat bepalingen inzake de bescherming van persoonsgegevens:

“HOOFDSTUK 12 Bewaartermijnen van persoonsgegevens

Artikel 92.

De persoonsgegevens, vermeld in artikel 48, § 2, van het Antidopingdecreet van 25 mei 2012, worden bewaard met toepassing van de bewaartermijnen uit de tabel, die is opgenomen in de bijlage die bij dit besluit is gevoegd.

De persoonsgegevens, vermeld in het eerste lid, worden uiterlijk verwijderd op het einde van het trimester dat volgt op het einde van de aangegeven bewaartermijn, namelijk op 31 maart, 30 juni, 30 september of 31 december.

Tijdens de duur van een disciplinaire procedure worden de bewaartermijnen verlengd voor de persoonsgegevens die betrokken zijn in die procedure.”

27. Het Ontwerp bevat de volgende bepaling die expliciet de verwerking van persoonsgegevens behandelt:

“Artikel 4,4 °: de leden van de TTN – commissie ontvangen voor de beoordeling van de aanvraag alleen de persoonsgegevens die strikt noodzakelijk zijn om de aanvraag te beoordelen. Als de aanvraag voor advies wordt voorgelegd aan externe specialisten, verwijderd de TTN – commissie de persoonsgegevens die niet noodzakelijk zijn om dat advies te formuleren.”

28. Het komt de stellers van het Ontwerp toe om erover te waken dat – en dit ook voor de bestaande wet- en regelgeving - elke verwerking die in onderhavige context zal plaatsvinden een rechtvaardigingsgrond vindt in artikel 6 AVG en voor sommige verwerkingen in artikel 9 AVG⁵, en dat de essentiële elementen in de regelgeving opgenomen worden⁶.

29. De VTC gaat ervan uit dat de rechtvaardigingsgrond te vinden is in artikel 9, 2, h), AVG, namelijk doeleinden van preventieve geneeskundige (zie ook advies VTC/A/W/2020/29) en in artikel 6,1, c) AVG, met name om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust

30. De VTC wenst in herinnering te brengen dat elke overheidsinmenging in de bescherming van de persoonlijke levenssfeer zoals gewaarborgd door artikel 8 van het EVRM en artikel 22 van de Grondwet moet worden voorgeschreven in 'voldoende precieze wettelijke bepaling' die beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte en evenredig is met de nagestreefde doelstelling. In een dergelijke precieze wettelijke bepaling moeten de essentiële elementen van de met de overheidsinmenging gepaard gaande verwerkingen van persoonsgegevens omschreven zijn.⁷

31. De VTC onderlijnt in het bijzonder artikel 6.3 van de AVG dat – samen gelezen met artikel 8 van het EVRM en artikel 22 van de Grondwet – voorschrijft dat regelgeving die verwerkingen in de zin van artikel 6.1, punt

⁵ Wat ook de mogelijkheid van de verwerkingen ervan beperkt.

⁶ Minstens in de Memorie van Toelichting had moeten verduidelijkt worden welke rechtvaardigingsgrond de opstellers inroepen.

⁷ Zie DEGRAVE, E., *“L'è-gouvernement et la protection de la vie privée – Légalité, transparence et contrôle”*, Collection du CRIDS, Larcier, Brussel, 2014, p. 161 e.v. (zie o.m.: EHRM, arrest *Rotaru c. Roumania*, 4 mei 2000); Zie ook enkele arresten van het Grondwettelijk Hof: Arrest nr. 44/2015 van 23 april 2015 (p. 63), Arrest nr. 108/2017 van 5 oktober 2017 (p. 17) en Arrest nr. 29/2018 van 15 maart 2018 (p. 26), Arrest nr. 2/2021 van 14 januari 2021, overw. B.22.1. e.v. Zie ook SCHRAM, F., *Privacy & persoonsgegevens. Handboek*, Brussel, Politeia, 2019, 75-98, 111-116.

c) ⁸ of punt e) ⁹ van de AVG omkadert, in principe ¹⁰ minstens de volgende essentiële elementen van die verwerkingen zou moeten vermelden:

- het doel van de verwerking;
- de types of categorieën van te verwerken persoonsgegevens; Deze gegevens moeten bovendien beperkt zijn tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt („minimale gegevensverwerking”) ¹¹;
- de betrokkenen;
- de entiteiten waaraan en doeleinden waarvoor de persoonsgegevens mogen worden verstrekt;
- de opslagperioden ¹²;
- de aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke(n) ¹³.

32. De VTC constateert alvast dat uit de tekst van het Ontwerp, het decreet en de nota aan de Vlaamse Regering, wel kan afgeleid worden

- wat het doeleinde is van de vooropgestelde verwerkingen: het bestrijden van doping
- de types of categorieën van te verwerken persoonsgegevens: identificatiegegevens, verblijfsgegevens (“whereabouts”) over trainingen, wedstrijden en gewoonlijke verblijfplaats, contactgegevens, gegevens die de gezondheid betreffen (resultaten staalnames), persoonlijke en professionele banden met sporters en wedstrijdorganisatoren

De whereabouts worden op de website ¹⁴ als volgt omschreven, voor de meest risicovolle categorie A van elitesporters:

1. uw volledige postadres, dat is het adres waarnaar uw briefwisseling gestuurd mag worden. Er wordt van uitgegaan dat u alle post die naar dat adres gestuurd wordt, hebt ontvangen vijf werkdagen nadat ze verzonden is. Voor ploegsporters kan dit bv. ook het adres van het clubsecretariaat zijn.
2. voor elke dag van het volgende kwartaal de exacte locatie van je verblijfplaats (is de plaats waar je je 's avonds te slapen legt).
3. alle trainingen met exacte locatie en begin- en einduur.
alle wedstrijden met exacte locatie en begin- en einduur.
4. voor elke dag van het kwartaal een 1-uur-tijdslot (op een zelf gekozen plaats tussen 05u en 23u) met exacte locatie. Op deze locatie ben je gedurende dit volledig uur onmiddellijk bereikbaar en beschikbaar voor dopingcontrole. Als de controlearts op dat tijdstip op de aangegeven plaats aankomt, moet hij onmiddellijk visueel contact met u kunnen nemen. Dat

⁸ “c) de verwerking is noodzakelijk om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust;”

⁹ “e) de verwerking is noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of van een taak in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is opgedragen;”

¹⁰ Wat de rechtvaardigingsgrond bedoeld onder e) betreft: elementen die al duidelijk (eventueel impliciet) blijken uit de bestaande wetgeving moeten niet per se herhaald worden. De VTC vindt het niettemin een goede praktijk om dat wel te doen, namelijk om een uniform kader te creëren waarop verschillende uitvoeringsbesluiten kunnen steunen. Bovendien maakt dit het veel gemakkelijker om de verwerkingen van persoonsgegevens te toetsen aan de AVG, zowel voor de toezichthouder als voor de betrokkenen. Er is dus een onderscheid te maken tussen de legaliteitstoets (wettelijke basis) en de conformiteitstoets aan de AVG.

¹¹ Zie artikel 5.1.c), AVG.

¹² Zie ook artikel 5.1.e), AVG.

¹³ Als er meerdere verantwoordelijken voor de verwerking zouden aangeduid worden, dient desgevallend ook rekening gehouden te worden met artikel 26 van de AVG, dat de verplichting oplegt om tussen gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken in een onderlinge contractuele regeling te voorzien waarin hun respectieve verantwoordelijkheden worden vastgelegd. Het dient in elk geval voor elke verwerking duidelijk te zijn welke actor(en) als verwerkingsverantwoordelijke(n) optreden.

¹⁴ <https://www.dopinglijn.be/sporters-federaties-clubs/elitesporters-en-adams/verblijfsgegevens-in-adams/welke-gegevens-moet-ik-ingeven/>

neemt niet weg dat u tijdens de andere 23 uur van de dag ook op doping gecontroleerd kunt worden.

- wie de betrokkenen zijn: sporters, chaperons, kandidaat – chaperons, dopingcontroleurs, persoon die verdacht wordt van dopingpraktijken, elitesporters, leden plaatsvervangende leden van de disciplinaire commissie en disciplinaire raad, persoon die beroep instelt bij de disciplinaire raad
 - aan wie de gegevens worden verstrekt: TTN – commissie, NADO Vlaanderen, WADA, internationale sportfederatie bevoegd voor de sporter of andere persoon, NADO van de sporter, ADAMS, ADO die de inbreuk op de verblijfsgegevens heeft ontdekt.
 - de verwerkingsverantwoordelijke: NADO Vlaanderen
 - de bewaartermijn: volgens artikel 92 van het Besluit worden de persoonsgegevens bewaard met toepassing van de bewaartermijnen uit de tabel, die is opgenomen als bijlage die bij het besluit is gevoegd.
33. De VTC herhaalt wat ze gesteld heeft in haar advies A/W/2020/28 m.b.t. de verblijfsgegevens: een regeling die betrokkenen onderwerpt aan een permanente controle op zijn of haar aanwezigheid op de bepaalde plaats moet als hoogst ingrijpend op de persoonlijke levenssfeer worden beschouwd. Dergelijke regeling vraagt een zeer strikt kader. Ook de bescherming van de op basis van deze regeling verzamelde persoonsgegevens is uiterst belangrijk.
34. De VTC wijst erop dat er mogelijk ook sprake is van persoonsgegevens als bedoeld in artikel 9, AVG, namelijk de gegevens die resultaten van de controles, zijnde medische gegevens.
35. Bijzondere categorieën van persoonsgegevens in de zin van de artikelen 9 AVG behoeven strengere beveiligingsmaatregelen. De VTC wijst op de toepasselijkheid van de artikelen 9 en 10, §2, WVG die aangeven welke bijkomende veiligheidsmaatregelen moeten voorzien worden:
- de categorieën van personen aanwijzen die de persoonsgegevens kunnen raadplegen, waarbij hun hoedanigheid ten opzichte van de verwerking van de betrokken gegevens nauwkeurig moet worden omschreven;
 - de lijst van de aldus aangewezen categorieën van personen ter beschikking houden van de bevoegde toezichthoudende autoriteit voor gegevensbescherming;
 - ervoor zorgen dat de aangewezen personen door een wettelijke of statutaire verplichting, of door een evenwaardige contractuele bepaling ertoe gehouden zijn het vertrouwelijke karakter van de betrokken gegevens in acht te nemen.
36. Bovendien moeten persoonsgegevens die worden verwerkt voor de in lid 2, punt h), van artikel 9, AVG genoemde doeleinden volgens het derde lid van dat artikel worden verwerkt door of onder de verantwoordelijkheid van een beroepsbeoefenaar die krachtens Unierecht of lidstatelijk recht of krachtens door nationale bevoegde instanties vastgestelde regels aan het beroepsgeheim is gebonden, of door een andere persoon die eveneens krachtens Unierecht of lidstatelijk recht of krachtens door nationale bevoegde instanties vastgestelde regels tot geheimhouding is gehouden.
37. Andere maatregelen kunnen geformuleerd worden op basis van een gegevensbeschermingseffectbeoordeling.

3. Doelbinding

38. Persoonsgegevens moeten voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden worden verzameld en mogen vervolgens niet verder op een met die doeleinden onverenigbare wijze worden verwerkt (artikel 5, 1, b), AVG).

39. De volgende doeleinden worden in het decreet en het Ontwerp vermeld: de preventie en de bestrijding van dopingpraktijken in de sport. Concreet conformeert het wijzigingsbesluit de bepalingen aan de Internationale Standaarden en de Code van het WADA, zoals van kracht sinds 1 januari 2021.

40. Concreet, wat de whereabouts betreft:

Verblijfsgegevens worden noodzakelijk geacht voor het komen tot een evenwichtig en efficiënt spreidingsplan voor dopingtests buiten wedstrijdverband. Via de lijst van sporttakken worden de meest dopinggevoelige sporten geïdentificeerd. Bij de dopinggevoeligheid worden niet enkel fysiologische factoren in rekening gebracht, maar ook statistische gegevens met betrekking tot vaststellingen van dopingpraktijken in die disciplines en andere elementen zoals het financiële en mediatieke belang van de sport. Verblijfsgegevens zijn geen doel op zich, maar proportioneel met de doelstelling om ook buiten wedstrijdverband dopingtests te verrichten waar er een risico bestaat. Het uiteindelijke doel is voldoende onaangekondigde dopingtests te kunnen uitvoeren buiten wedstrijdverband. De lokaliseerbaarheid van de sporter is daarbij essentieel om het onaangekondigde karakter te vrijwaren en om tot een efficiënt toezicht te komen.

41. De VTC is van oordeel dat het doeleinde welbepaald, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigd is.

4. Verantwoordelijkheid

42. Artikel 4.7) AVG bepaalt dat voor de verwerkingen waarvan de regelgeving het doel en de middelen vastlegt, de **verwerkingsverantwoordelijke** diegene is die daarin als dusdanig wordt aangewezen.

43. Het decreet bepaalt (art. 48 en 48/1) dat NADO Vlaanderen fungeert als verwerkingsverantwoordelijke en dat er functionaris voor de gegevens gegevensbescherming (artikel 37 AVG)¹⁵ aangesteld wordt.

44. De decreetgever, de Vlaamse Regering en de verantwoordelijken voor de verwerking moeten nagaan of het uitvoeren van **gegevensbeschermingseffectenbeoordelingen** (GEB - artikel 35 AVG)¹⁶ voor de verschillende gegevensstromen al dan niet noodzakelijk zijn.

45. In casu is er sprake van:

- een grootschalige verwerking en/of stelselmatige monitoring van locatiegegevens van of herleidbaar tot natuurlijke personen;
- het uitwisselen op systematische wijze van bijzondere categorieën van persoonsgegevens in de zin van artikel 9 van de AVG tussen meerdere verwerkingsverantwoordelijken.

46. Een gegevensbeschermingseffectenbeoordeling lijkt dan ook aangewezen.

¹⁵ Voor richtlijnen hierover, zie:

- Info op website van de federale Gegevensbeschermingsautoriteit:

<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/professioneel/avg/functionaris-voor-gegevensbescherming>

- Aanbeveling nr. 04/2017 van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (hierna "CBPL")

(<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-04-2017.pdf>)

- Richtlijnen Groep 29 (WP 243) (http://vtc.corve.be/docs/WP29_DPO.pdf)

¹⁶ Voor richtlijnen over, zie:

- <https://overheid.vlaanderen.be/vlaamse-toezichtcommissie-dpia>

- Info op website van de federale Gegevensbeschermingsautoriteit:

<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/professioneel/avg/effectbeoordeling-geb>

- Aanbeveling CBPL nr. 01/2018 (<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-01-2018.pdf>)

- Richtlijnen Groep 29 (WP 248) (<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/handleiding-gegevensbeschermingseffectbeoordeling.pdf>)

5. Minimale gegevensverwerking

47. Conform artikel 5.1, c), AVG, moeten de persoonsgegevens toereikend, ter zake dienend en beperkt zijn tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt.
48. De categorieën betrokkenen werden correct afgebakend alsmede de categorieën van gegevens, zoals hoger aangegeven.
49. De VTC is van oordeel dat er voldaan wordt aan het principe van minimale gegevensverwerking.
50. Wat de instanties betreft die toegang hebben: TTN – commissie, WADA, internationale sportfederaties, NADO van de sporter, ADO die de inbreuk op de verblijfsgegevens heeft ontdekt en het platform ADAMS.
51. In het Ontwerp wordt specifiek de **mededeling** geregeld van gegevens. Voor wat persoonsgegevens betreft zal rekening moeten gehouden worden met artikel 8 van het Vlaams e-govdecreet van 18 juli 2008, dat aan Vlaamse instanties de verplichting oplegt om protocollen af te sluiten voor de mededeling van persoonsgegevens aan andere overheden.
52. Wanneer er sprake is van doorgifte van persoonsgegevens buiten de Europese Unie, dient de verwerkingsverantwoordelijke zich er eerst van te vergewissen dat het land van bestemming een passend beschermingsniveau biedt of als het derde land al door middel van een besluit van de Europese Commissie aangemerkt werd als een land met een passend beschermingsniveau (“adequaateitsbesluit”). Als het beschermingsniveau van het land van bestemming als passend beschouwd kan worden, kan de verzending gebeuren alsof het ging om een verzending binnen de Europese Unie.
53. Krachtens artikel 5.1, e) AVG mogen persoonsgegevens niet langer worden bewaard, in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkenen te identificeren, dan noodzakelijk voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt.
54. Wat de **bewaartermijn** betreft, merkt de VTC op dat deze vastgesteld is in de bijlage bij het besluit, naargelang de verwerking waarover het gaat. De VTC is van mening dat de bewaartermijn in het Ontwerp voldoende bepaald en verantwoord is.

6. Rechten van de betrokkenen en transparantie

55. In het decreet is voorzien dat met toepassing van artikel 23, lid 1, e) en h), AVG NADO Vlaanderen kan beslissen om de verplichtingen en de rechten van artikel 12 – 22, AVG niet toe te passen bij verwerkingen van persoonsgegevens in het kader van een onderzoek dat betrekking heeft op een welbepaalde natuurlijke persoon, als voldaan is aan de voorwaarden, vermeld in het 2de tot en 10de lid. Er is verder voorzien dat deze afwijkingmogelijkheid alleen geldt gedurende de periode waarin de betrokkene het voorwerp uitmaakt van een controle, onderzoek of de voorbereidende werkzaamheden die daarmee verband houden, in het kader van de decretale en reglementaire opdrachten van NADO Vlaanderen, op voorwaarde dat het voor het goede verloop van het onderzoek noodzakelijk is of kan zijn dat de rechten en verplichtingen niet worden toegepast.
56. Deze bepaling in het decreet werd ingevoerd bij besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2019 tot uitvoering van artikel 190 van het decreet van 8 juni 2018 houdende de aanpassing van de decreten aan de verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) in artikel 22.

57. De VTC heeft hierover advies gegeven op 3 juli 2019 in haar advies A_W_2019_16¹⁷ waarbij ze stelde dat het gebruik maken van de afwijkingmogelijkheid niet de standaardprocedure mag zijn en dat telkens een gemotiveerde beslissing moet worden genomen.
58. Artikel 12 AVG bepaalt dat de verwerkingsverantwoordelijke passende maatregelen neemt opdat de betrokkene de in de artikelen 13 en 14, AVG bedoelde informatie en de in de artikelen 15 tot en met 22 en artikel 34, AVG bedoelde communicatie in verband met de verwerking in een beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm en in duidelijke en eenvoudige taal ontvangt.
59. De VTC is van oordeel dat het aanbevolen is om het Ontwerp aan te vullen met de verplichting om de **vermeldingen** zoals bedoeld in randnummer 31, op te nemen in de communicatie met de burger zodat de betrokkenen goed geïnformeerd worden over de verwerking van hun gegevens en het voor de betrokkenen duidelijk is wat hun rechten zijn en tot wie zij zich moeten richten voor de uitoefening van hun rechten.

7. Beveiligingsmaatregelen

60. Artikel 32 AVG verplicht de verwerkingsverantwoordelijke om gepaste technische en organisatorische maatregelen te treffen die nodig zijn voor de bescherming van de persoonsgegevens. Deze maatregelen moeten een passend beveiligingsniveau verzekeren rekening houdend, enerzijds, met de stand van de techniek ter zake en de kosten voor het toepassen van de maatregelen en, anderzijds, met de aard van de te beveiligen gegevens en de potentiële risico's.
61. Het ontwerp voorziet, naast de decretale waarborgen, in artikel 4 dat de leden van de TTN-commissie niet-noodzakelijke persoonsgegevens verwijderen wanneer ze een vraag voor advies voorleggen aan externe specialisten. De VTC beoordeelt dit positief.
62. Artikel 32, AVG wijst op een aantal voorbeeldmaatregelen om, waar passend, een op het risico afgestemd beveiligingsniveau te waarborgen:
- de pseudonimisering en versleuteling van persoonsgegevens;
 - het vermogen om op permanente basis de vertrouwelijkheid, integriteit, beschikbaarheid en veerkracht van de verwerkingssystemen te garanderen;
het vermogen om bij een fysiek of technisch incident de beschikbaarheid van en de toegang tot de persoonsgegevens tijdig te herstellen;
 - een procedure voor het op gezette tijdstippen testen, beoordelen en evalueren van de doeltreffendheid van de technische en organisatorische maatregelen ter beveiliging van de verwerking.
63. Voor de concrete uitwerking hiervan wijst de VTC op de aanbeveling¹⁸ ter voorkoming van gegevenslekken en op de referentiemaatregelen¹⁹ die bij elke verwerking van persoonsgegevens in acht zouden moeten worden genomen. De VTC benadrukt ook het belang van een behoorlijk gebruikers- en toegangsbeheer²⁰

¹⁷ https://overheid.vlaanderen.be/sites/default/files/media/VTC/VTC_A_W_2019_16_advies.pdf

¹⁸ Aanbeveling CBPL nr. 01/2013

(<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-01-2013.pdf>)

¹⁹ Referentiemaatregelen CBPL voor de beveiliging van elke verwerking van persoonsgegevens, Versie 1.0 (<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/nota-inzake-de-beveiliging-van-persoonsgegevens.pdf>)

²⁰ Zie ook Aanbeveling CBPL nr. 01/2008

(<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-01-2008.pdf>)

Verschillende instanties kunnen hiervoor aangepaste technologische oplossingen bieden (zoals bijvoorbeeld de Kruispuntbank van de Sociale zekerheid).

en een logging van de toegangen zodat de functionaris en de toezichhouders kunnen controleren wie wanneer toegang had tot welke gegevens, wat zijn/haaracties waren en waarom²¹.

64. Voor zover er gedacht wordt aan het gebruik van cloudtoepassingen, verwijst de VTC naar haar adviezen en aanbevelingen daarover²².
65. In principe moet de specificering van maatregelen niet in de wetgeving worden opgenomen. Wanneer de decreetgever of in een later stadium (mits delegatie), de Vlaamse Regering echter vermoedt dat de gepaste maatregelen niet gerealiseerd zullen worden zonder dit aan de betrokken instanties expliciet op te leggen, dan moet dat wel gebeuren²³.

III. **BESLUIT**

66. De VTC is van oordeel dat het voorgelegde voorontwerp voldoende waarborgen zou kunnen bieden wat de bescherming van de persoonsgegevens van de betrokkenen betreft, op voorwaarde dat daarin volgende elementen bijkomend worden geïmplementeerd, inzonderheid:
- de regelgevende grondslag voor artikel 66 en 67 van het Ontwerp te verduidelijken in de nota aan de Vlaamse Regering (punt 24);
 - de vermeldingen zoals bedoeld in randnummer 31 opnemen in de communicatie met de burger;
 - de nodige beveiligingsmaatregelen voor de persoonsgegevens vermeld in artikel 9 AVG te nemen (punt 35);
 - een gegevensbeschermingseffectbeoordeling uit te voeren zo dit nog niet gebeurd is (punt 46);
 - het nemen van de correcte algemene beveiligingsmaatregelen (luik 7).

Hans Graux,
Voorzitter VTC

Getekend door: Hans Graux (Signature)
Getekend op: 2021-09-16 11:54:04 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

²¹ *Audit trailing of beveiligd controlespoor.*

²² <https://overheid.vlaanderen.be/vlaamse-toezichtcommissie-cloud>

²³ Dit kan eventueel ook in een ministerieel besluit of een omzendbrief.